

Aan Provinciale Staten

ONDERWERP	Beleidsuitwerking maritiem erfgoed	TELEFOONNUMMER	+31634180229
DATUM	31-05-2022	E-MAILADRES	samantha.hassink- burbidge@provincie-utrecht.nl
DOCUMENTNUMMER	8249F502	DOMEIN/OPGAVE	SLO
VAN	Samantha Hassink-Burbidge	TEAM	CER
NUMMER PS	PS2022BEM52	PORTEFEUILLEHOUDER	Van Muilekom
BIJLAGEN	<ol style="list-style-type: none"> 1. Het maritiem erfgoed in de provincie Utrecht. Nadere beleidsuitwerking van het Cultuur- en Erfgoedprogramma 'Voor Jong & Altijd' 2. 'Inventarisatie maritiem erfgoed provincie Utrecht', Erfgoedkwartiermakers 3. 'De investeringsagenda van de zeilende beroepsvaart en hoe deze te financieren', BMC Yacht group 4. Deelnemers bestuurlijk overleg 'Maritiem erfgoed' 5. 'Plan varend erfgoed Nederland', NBTC 6. Lobbyboodschap varend erfgoed 		

Geachte dames en heren,

Essentie / samenvatting:

In het Cultuur- en erfgoedprogramma 2020-2023 'Voor Jong & Altijd' is het varend erfgoed één van de beleidsthema's. Door de coronamaatregelen kwam het varend erfgoed in 2020 in acute nood, een deel dreigde zelfs definitief te verdwijnen. Nadat de motie 'Houd de wind in de zeilen' werd aangenomen en noodsteun werd verleend om het zwartste scenario te voorkomen, zijn wij op uw verzoek de provinciale doelen en inzet voor het maritieme erfgoed verder uit gaan werken. Helaas beschikten we tijdens dit proces nog niet over duidelijkheid wat de inzet van het Rijk voor het maritiem erfgoed zal zijn. Een gezamenlijke lobby voor een grotere inzet van het Rijk is gestart. In afwachting van het resultaat van de lobby hebben we het document *Het maritiem erfgoed in de provincie Utrecht. Nadere beleidsuitwerking van het Cultuur- en erfgoedprogramma 'Voor Jong & Altijd'* opgesteld. Het document geeft een overzicht van het maritiem erfgoed in onze provincie, biedt inzicht in de kansen en bedreigingen van dit maritiem erfgoed en beschrijft welke bijdrage wij als provincie nu en in de toekomst leveren om het maritiem erfgoed te behouden, te (laten) beheren en bekend te maken. Met deze Statenbrief informeren en consulteren wij u over deze beleidsuitwerking.

Inleiding:

In het Cultuur- en erfgoedprogramma 2020- 2023 'Voor Jong & Altijd' is 'meer aandacht voor varend erfgoed' als nieuw accent opgenomen. De extra aandacht voor varend erfgoed is opgenomen in beleidsdoel B: behouden, beleven en benutten van cultureel erfgoed. Met dit beleidsdoel willen wij als provincie de kwaliteit van de leefomgeving, het restaureren en gebruiken van monumenten en het beheren en bekend maken van Utrechts erfgoed versterken. We doen dat laatste door subsidies en opdrachten te verstrekken om het publieksbereik van het Utrechts erfgoed te vergroten, met bijzondere aandacht voor varend erfgoed, maar ook de Oude Hollandse Waterlinie, de Grebbelinie en de Wereldoorlogen.

De verdere uitwerking van wat deze aandacht voor het varend erfgoed inhoudt, is voortgekomen uit de uitvoering van de motie 'Houd de wind in de zeilen', die op 20 november 2020 is aangenomen. Met deze motie werd het college opgedragen in gesprek te gaan met de betrokkenen bij het maritiem erfgoed in Bunschoten-Spakenburg, de mogelijkheden tot financiële steun voor de vloot te onderzoeken en een hoofdstuk met een visie voor het varend erfgoed op te nemen in het (toen nog vast te stellen) streek- en museumbeleid. In het traject van de beleidsontwikkeling werd echter geconstateerd dat de streek- en kasteelmusea en het varend erfgoed niet in eenzelfde beleid moesten worden gevat, vanwege te grote verschillen in type erfgoed, bedreigingen en bedrijfsvoering. Naar aanleiding van die mededeling in de BEM-commissievergadering van 26 mei 2021 is toegezegd dat een visie voor het varend erfgoed zal worden ontwikkeld.

De vloot in Bunschoten-Spakenburg stond (en staat) namelijk enorm onder druk. De beperkende coronamaatregelen hadden grote inkomstenverliezen veroorzaakt, waardoor het voortbestaan van historische schepen werd bedreigd. Doordat er geen inkomsten waren om de kosten van het jaarlijks onderhoud te dekken, dreigden schepen hun veiligheidscertificaat kwijt te raken. Zonder dit certificaat mag een schip niet meer varen (definitief niet) en dreigt het schip voorgoed verloren te gaan. Met als gevolg dat het gehele maritieme ensemble verder onder druk zou komen te staan. De motie had als doel dit scenario te voorkomen.

Uit gesprekken die we vervolgens voerden in Bunschoten-Spakenburg, maar ook op de Museumwerf Vreeswijk, bleek dat het tijdelijke inkomstenverlies niet de enige bedreiging vormde voor de toekomst van het varend erfgoed. Het varend erfgoed had op deze twee locaties te maken met dieperliggende, structurele problemen. Wat die problemen nu precies inhielden was nog niet goed onderzocht, sterker nog, waar het varend erfgoed in Utrecht eigenlijk uit bestond, was ook niet eerder in kaart gebracht. Om beter inzicht te krijgen in de omvang en de problematiek van het varend erfgoed hebben wij opdracht gegeven voor een inventarisatie.

Inventarisatie maritiem erfgoed

De inventarisatie richtte zich hierbij, op advies van de betrokkenen, niet alleen op het varend erfgoed, maar op het allesomvattende maritieme erfgoed in de provincie. Onder 'maritiem' verstaan wij alles wat te maken heeft met vaarwater, zowel met binnenvaart als met zeevaart. Maritiem erfgoed omvat het varend erfgoed, maar ook havens, werven, vaarwegen en immaterieel erfgoed zoals de bijbehorende verhalen, tradities en ambachten. Het is van belang om het varend erfgoed niet als los element te bekijken, maar juist in de context van het maritieme ensemble waar het onderdeel van is. Want een schip kan niet varen zonder vaarwegen of haven waar het aan kan leggen, een schip kan niet varen zonder regelmatig onderhoud, waar werkende werven en ambachten voor nodig zijn. Het uitgangspunt van de inventarisatie was dan ook de huidige maritieme ensembles met kenmerkend varend erfgoed in de provincie Utrecht te onderzoeken.

De inventarisatie beschrijft een groot aantal maritieme historische ensembles met varend erfgoed in de provincie Utrecht. Deze voorbeelden tonen niet alleen de gevarieerde maritieme geschiedenis van de provincie, ze laten ook zien hoe deze maritieme ensembles ook nu bijdragen aan de charme van de leefomgeving en aan de kwaliteit van de leefomgeving van de havensteden en -dorpen in Utrecht. We vinden de maritieme ensembles in en rondom de stad Utrecht, in Vreeswijk, langs de Hollandse IJssel, in Bunschoten-Spakenburg, Wijk bij Duurstede en Amersfoort. Op die plekken zijn meerdere elementen aanwezig, naast het varend erfgoed is er ook sprake van een haven, een werkplaats, los- en laadplekken, ambacht en tradities. Een uitgebreid geïllustreerd overzicht hiervan is terug te vinden in het publieksboek *Voor de boeg. Maritiem Erfgoed in de provincie Utrecht*. Het boek zal online en offline blijvend worden ingezet om het publieksbereik van het Utrechtse maritieme erfgoed te vergroten. Per abuis is in het boek een verouderde provinciekaart opgenomen, waarbij de gemeente Vijfheerenlanden ontbreekt, terwijl het gebied wel is meegenomen in de inventarisatie. We passen de webversie van het boek hierop aan.

Onderzoeken

Voordat opdracht werd gegeven voor de inventarisatie waren reeds twee onderzoeken gestart. Een adviestraject van het Erfgoed Expert Team (EET) in Bunschoten-Spakenburg, was opgestart naar aanleiding van de aangenomen motie. Vanuit het bestuurlijk overleg 'Maritiem Erfgoed', waar wij als provincie ook in vertegenwoordigd zijn, samen met de provincie Flevoland, Overijssel, Friesland, maar ook de belangenvereniging voor de Beroepschartervaart en de Vereniging van Zuiderzeegemeenten, was opdracht gegeven voor een onderzoek naar een gezamenlijk fonds voor de bruine vloot. Later is het onderzoek 'de investeringsagenda van de zeilende beroepsvaart en hoe deze te financieren' gaan heten.

Uit de inventarisatie en de onderzoeken blijkt dat er sprake is van structurele problemen binnen het maritiem erfgoed. Problemen die een bedreiging vormen voor de toekomst van het maritiem erfgoed. Betrokkenen geven

aan voor welke uitdagingen zij staan om het erfgoed goed te kunnen blijven beheren en behouden. Ontbrekende beschermende wetgeving, beperkte financieringsmogelijkheden en het opvolgingsvraagstuk zijn de meest genoemde problemen, maar lang niet alle. Het is van belang om naast de kortetermijnoplossingen tot duurzame oplossingen te komen.

Een plan van aanpak met daarin adviezen over aanbodontwikkeling, bijvoorbeeld voor de zakelijke markt, en marketing is in opdracht van het bestuurlijk overleg 'Maritiem Erfgoed' ontwikkeld door het Nationaal Bureau voor Toerisme en Congressen (NBTC). Een gezamenlijke lobby richting het Rijk is gestart om structurele knelpunten op te lossen, die niet door de provincies, gemeenten of eigenaren kunnen worden opgelost. Zodra we weten wat het Rijk hierover beslist, kunnen we de uitkomsten meegeven voor het volgende coalitieakkoord.

Maar wat kunnen we in de tussentijd doen om bij te dragen aan de instandhouding van het Utrechtse maritiem erfgoed? We hebben deze vraag binnen de kaders van het cultuur- en erfgoedprogramma proberen te beantwoorden. Het resultaat is het document 'Het maritiem erfgoed in de provincie Utrecht. Nadere uitwerking van het Cultuur- en erfgoedprogramma 'Voor Jong & Altijd'. Wij leggen u dit document voor ter informatie, maar ook ter consultatie. Wij horen graag van u of er accenten moeten worden verlegd, toegevoegd of weggelaten.

In de beleidsuitwerking kunt u lezen dat we toewerken naar realisatie van de volgende doelen:

- partijen en personen betrokken bij van het maritiem erfgoed weten elkaar te vinden en werken vanuit een gezamenlijk agenda en ambitie;
- kennis over het maritiem erfgoed gaat niet verloren, maar wordt doorgegeven en verder ontwikkeld, evenals de kennis over het borgen van maritiem erfgoed door gemeenten en provincie;
- het maritiem erfgoed is bekend onder een groter deel van de inwoners en er is een groter draagvlak gecreëerd, dat aantrekkingskracht uitoefent op nieuwe vrijwilligers en eigenaren;
- het maritiem erfgoed wordt meegenomen in provinciaal beleid, er is verbetering in het functioneel gebruik van het maritiem erfgoed.

Bij deze doelen horen de volgende indicatoren binnen de beleidsperiode 2020-2024:

- de oprichting van het platform Maritiem Erfgoed Utrecht;
- de organisatie van een symposium over het Utrechtse maritieme erfgoed;
- minimaal twee projecten per jaar binnen de regeling publieksbereik Utrechts erfgoed;
- minimaal twee adviezen van EET op het gebied van verduurzaming en/of exploitatie.

In het document benoemen we wat we tot nu toe voor het maritieme erfgoed hebben gedaan, maar vooral wat we nog willen gaan doen. Want het maritiem erfgoed willen we graag doorgeven aan volgende generaties. Het vertelt ons zoveel over de ontwikkeling van onze provincie en brengt op veel plekken de geschiedenis dichtbij en maakt deze geschiedenis beleefbaar. En ook al weten we niet wat de inzet van het Rijk zal worden, wij willen niet langer wachten, maar kijken nu al wat we kunnen betekenen voor het maritiem erfgoed in onze provincie.

Financiële consequenties:

Voor de inzet voor het maritiem erfgoed kunnen wij putten uit bestaande middelen binnen het cultuur- en erfgoedprogramma 2020-2023, vanuit het deelbudget 'publieksbereik Utrechts erfgoed'. Wanneer de rijksinzet bekend is, zullen we bekijken welke consequenties dit heeft voor de provinciale inzet voor het maritiem erfgoed. Indien extra middelen nodig zijn, dienen wij deze aan te vragen bij de Kadernota 2024.

De kosten van de instrumenten die tot nu toe zijn ingezet, zijn gedekt uit de bestaande middelen voor het uitvoeren van het Cultuur- en erfgoedprogramma 2020-2023. Daar zijn een paar uitzonderingen op: de kosten voor functioneel gebruik (2020-2021) en de opdracht voor het NBTC plan van aanpak voor het varend erfgoed Nederland (2021), zijn betaald uit de middelen van recreatie en toerismebeleid. In 2021 is er in totaal €94.514 uitgekeerd aan COVID-19 steun, in de categorie 'varend erfgoed' via de zogenaamde overbruggingsregeling. Het komend jaar zullen de instrumenten die we gaan inzetten worden bekostigd uit de beschikbare middelen van het Cultuur- en erfgoedprogramma 2020-2023.

Tabellen met overzicht van instrumenten en (geschatte) kosten per jaar

	2020	2021	2022	2023
BO Maritiem Erfgoed	0	0	0	0
Opdracht voor NBTC plan	0	€1.600	afgerond	0
Opdracht voor BMC Yacht group rapport	0	€15.790	afgerond	0
Lobby Boodschap	0	0	0	0
Oprichting Platform	0	0	Ca. €7.500	Ca. €20.000

Samenwerking

	2020	2021	2022	2023
Inventarisatie en publieksboek	0	€34.600	€13.000	0
EET adviezen	0	0	0	0
Symposium	0	0	0	Ca. €15.000
Inzet Partnerorganisatie LEU/STAMU	0	0	0	0
Verbinden onderwijs	0	0	0	0

Kennisbevordering

	2020	2021	2022	2023
Subsidies publieksbereik	0	€38.250	Ca. €50.000	Ca. €50.000
Webversie publieksboek	0	0	€3.200	0
Opdrachten i.h.k.v. zichtbaarheid	0	0	Ca. €12.500	Ca. €12.500
Inzet UtrechtAltijd	0	0	0	0
CHAT webpagina aanvullen	0	0	0	0
Nieuwe activiteiten aanjagen	0	0	0	0
Uitvoering NBTC plan				Ca. €25.000

Bekendmaking

	2020	2021	2022	2023
Maaiboot (Recreatie en Toerisme)	€ 25.625,-	0	0	0
BRTN bijdrage (Recreatie en Toerisme)	€ 9.650,-	€ 9.650,-	€ 9.650,-	€ 9.650,-
Kennissessies	0	0	Ca. €2.000	Ca. €2.000
Inzet STAMU	0	0	0	0

Verbetering functioneel gebruik

Vervolgprocedure / voortgang:

We leggen dit document aan u voor om u te informeren en te consulteren. Wij horen graag wat u vindt van de provinciale doelen en inzet voor het maritieme erfgoed. Het document kan op basis daarvan worden aangepast en zal dan definitief door ons worden vastgesteld.

Na vaststelling zullen wij verdere uitvoering geven aan de verschillende doelen genoemd in het document. In een bijeenkomst met betrokkenen van het maritiem erfgoed zal de inzet van de provincie worden toegelicht en besproken. Binnen het samenwerkingsverband van de Culturele Stedelijk Regio Utrecht zullen wij het onderwerp maritiem erfgoed onder de aandacht brengen van bestuurders en ambtenaren. Ondertussen zetten wij de lobby richting het Rijk voort. Wij zullen u op de hoogte houden van eventuele ontwikkelingen.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen